

Subject Area
Textile And Fashion

Year: 2022
Vol: 8
Issue: 95
PP: 820-835

Arrival
20 January 2022
Published
28 February 2022
Article ID Number
3896
Article Serial Number
32

Doi Number
<http://dx.doi.org/10.26449/sss.3895>

How to Cite This Article
Sözen, A. & Geyik
Değerli, N. (2022).
"Kastamonu Cide ve
Şenpazar Kadın
Giyiminde Üçetek
Gelinliklerin
Karşılaştırması"
International Social
Sciences Studies
Journal, (e-ISSN:2587-
1587) Vol:8, Issue:95;
pp:820-835

Social Sciences Studies
Journal is licensed under a
Creative Commons
Attribution-NonCommercial
4.0 International License.

Kastamonu Cide ve Şenpazar Kadın Giyiminde Üçetek Gelinliklerin Karşılaştırması

Comparison of Üçetek Wedding Dresses in Kastamonu Cide and Şenpazar Women's Clothing

Ayşegül SÖZEN¹ Nursen GEYİK DEĞERLİ²

¹ Nişantaşı Üniversitesi Sanat Ve Tasarım Fakültesi Tekstil Ve Moda Tasarımı Bölümü, Yüksek Lisans Öğrencisi, İstanbul, Türkiye

² Dr.; Nişantaşı Üniversitesi Sanat Ve Tasarım Fakültesi Tekstil Ve Moda Tasarımı Bölümü, İstanbul, Türkiye

ÖZET

Bir toplumun gelişmesi, o toplumun kültür seviyesinin gelişmesine bağlıdır. Kültürün yaşatılması ve gelişmesi toplumu oluşturan kişilerin milli değerlerine sahip çıkmalarıyla olur. Geçmiş ile gelecek arasında bir köprü olan en önemli unsurlardan biride kılık kıyafettir. Teknolojik gelişmelere rağmen bugün Kastamonu 'nun çeşitli ilçelerinde, gelinlik olarak giyilen üç etek giysiler kullanılmaktadır. Milli zenginlik kaynağımız olan el emeği göz nuru kıyafetlerin bilinmeyen yönlerini ortaya çıkartıp gelecek nesillere aktarmak için bu konu ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yöresel Kadın Giyimi, Üç Etek, Kastamonu

ABSTRACT

Development of a society. It depends on the development of the cultural level of the society. The survival and development of culture is possible when the people who make up the society protect their national values. One of the most important elements, which is a bridge between the past and the future, is attire. Despite technological developments, three skirt garments worn as wedding dresses are used in various districts of Kastamonu today. This subject has been discussed in order to reveal the unknown aspects of handcrafted clothes, which are our national wealth of wealth, and transfer them to future generations.

Key Words: Local Women's Clothing, Three Skirts, Kastamonu

1. GİRİŞ

Barınacak bir yuva, besin ve giyim insanların en ilkel ihtiyaçlarındandır. İnsanlar giysiyi, vücudu dış etkilerden korumak ve süslenmek amacıyla kullanmışlardır. Bir toplumun gelişmesi, o toplumun kültür ve sanata verdiği değerlere bağlıdır. Giyim ilk çağlarda doğadaki yaşam koşullarına karşı vücutlarını dış etkilere karşı korunmak amacıyla ortaya çıkmıştır. Giysi toplumsal yaşam düzenine geçilmesiyle beraber vücudu korunmanın yanı sıra, örtünme ile zamanla gelenekselleşmiştir. Giyinmeye duyulan gereksinme, insanoğlunun eskiyenin yerine yenisini dikme ve süsleme ihtiyacı giyimi günümüze kadar değişikliğe uğrayarak gelmiştir. Giysi insanın karakterini ve yaşam tarzını yansıtır. Giyim tarzı yaşanan zamanın özellikleri hakkında bilgi verir. Geçmiş ile gelecek arasında bir bağ olan kılık- kıyafet ekonomik, siyasal kültürel ve toplumsal olaylardan etkilenerek şekillenmiştir. İnsanoğlundaki tarihi gelişmelere paralel olarak toplumsal sınıflaşmanın doğduğu ve kılık kıyafette de bu sınıf ayrımcılığının en belirgin özelliğini taşır. Giysi insanların kendilerini ifade etme yoludur.

Giyimin sözlük anlamı "Giyilecek şey elbisedir. Vücudu tabiatın etkilerinden koruyan medeniyetin ilerlemesiyle değişiklik gösteren insan vücuduna göre şekil alan giysilerin tümüdür." (Bayraktar, 1990, s. 2)

Kültürün yaşatılması ve gelişmesi de o toplumu oluşturan milletlerin milli değerlerine sahip çıkmalarıyla mümkündür. Giyinmek sadece vücudu dış etkilerden korumak değildir, giysi kişinin toplumdaki yerini, ekonomik durum, yaş, cinsiyetini, yaşanan bölgenin şartlarını, bağlı oldukları dini, yaptığı işi yansıtan toplumsal değerlerden meydana gelir. İnsan ilk bakışta giyim ile toplum içerisinde dikkat çeker ve kendini o topluma kabul edilir. Giyim kuşam tarzı, milletlerin yaşantısında maddi ve manevi kültür unsurlarını belirleyen en önemli ifade biçimidir. Toplumların yaşadığı coğrafi şartlar, ekonomik koşullar, sosyal hayatları yaşam tarzları ve gelenekleri hakkında bilgiler vermektedir. Kullandıkları malzemeler o topluluğun gelişmişlik düzeyini göstermektedir.

Geleneksel kültür unsurları içinde yöresel giysiler; Malzeme, teknik ve biçim çeşitliliği ile örf, adet, gelenek ve görenek gibi somut olmayan kültürel kimliğini ortaya koyan en canlı belgeler olmuştur. Toplumların gelişmesi, kültürel seviyelerinin gelişimleriyle ilgilidir. Kültürün yaşatılması ve gelişmesinde o toplumu oluşturan milletlerin milli değerlerine sahip çıkmalarıyla mümkündür. Geçmiş ile gelecek arasında köprü kurulmasına yardım eden, insan yaşamının hangi aşamalardan geçtiğinin en doğal kanıtlarından biri de kılık-kıyafetlerdir. Türk giyim tarihi incelendiği zaman çok eski tarihten beri göçebe oldukları dönemlerde hayvan yünü eğirerek, yerleşik düzene geçtiklerinde ise keten, pamuk, kenevir gibi bitkilerden faydalanarak dokumacılığı kendi ihtiyaçlarını karşılamak ve ekonomik gelir elde etmek için dokumacılık yaptıkları anlaşılmaktadır. Bozkır Türk giyim eşyasının başlıca malzemesi koyun, keçi, deve yünü olduğunu ve eskiden beri Türklerin bez dokuduklarını giyecek için kendir yetiştirdikleri bilinmektedir(Kafesoğlu, 1977, s. 48).

Geleneksel Türk yöresel giysileri yaşanılan yere göre; kullanılan malzeme, kalıp, süsleme özellikleri bakımından farklılıklar göstermektedir. Geleneksel Türk giysileri çok kapsamlı malzeme özelliği taşımaktadır. Yapılan işlemlerin hepsinin ayrı bir anlamı bir dili vardır. Söylemek isteyip de söyleyemedikleri sözleri konuşurcasına dokudukları kumaşlara, işledikleri giysilerle paylaşırlar, sözlerini bu yolla ifade ederlerdi. Duygularını, günlük yaşantılarını, hislerini, dokumalarına işlemlerine aktararak herkesi hayran edecek kadar zengin bir sanat anlayışıyla, Türk kadını dilinde manileriyle yaptığı işlemlerle duygularını aktarmaktadır. Giysinin özünü oluşturan dokuma sanatı Türklerin ilk çağlardan beri bildiğini, orta Asya da bulunan arkeolojik kazılardan anlaşılmaktadır. Türklerin en eski eserlerinden olan Divan-ü Lugat' it Türk'te Kaşgarlı Mahmut, eski Türklerin el tezgahlarında halı, yünlü ve pamuklu kumaşlar dokuduklarını, ipekli kumaşları da Çin' den getirdikleri bilinmektedir. Türklerde yöresel giyim tarzlarının birbirine benzediğini ve kendi geleneklerine göre giysilerini muhafaza ettiklerini, anneden kızına kayınvalideden gelinine günümüze kadar bazı farklılıklara günümüze kadar geldikleri görülmektedir. Teknoloji deki gelişmeler hızla ilerlemesine devam ederken Anadolu'nun çeşitli yörelerinde hala maniler söylenerek üç etek gelinlikler giyilmektedir. Kastamonu ilinin Cide ve Şenpazar ilçelerinde de bu gelenekler sürdürülmeye çalışılmaktadır. Bu makalede Kastamonu'nun iki ilçesi arasındaki benzer ve benzer olmayan özellikler karşılaştırılarak üç etek gelinlikler incelenecektir. Kaybolmakta olan yöresel giysilerden üç eteğin araştırılması ve belgelenmesinin yöresel halkın giyim kuşamı ve etnoğrafik çalışmalara katkı sağlanması amaçlanmaktadır. Bu çalışmada, Kastamonu İli Cide ve Şenpazar İlçelerinde yöresel kadın kıyafetlerinden üç eteklerin model, kalıp, süsleme, malzeme, renk, kullanılan dikiş teknik özellikleri açısından incelenmesi amaçlanmıştır.

2. KASTAMONU CİDE VE ŞENPAZAR KADIN GİYİMİNDE ÜÇETEK GELİNLİKLERİN KARŞILAŞTIRMASI

Kastamonu; batı Karadeniz bölgemizde bulunan, tarihle iç içe olan illerimizden birisidir. "Küçük Asya'nın Karadeniz'e en fazla uzanmış olan kısmını teşkil eder. Kuzeyin de Karadeniz, doğusunda Sinop, batıda Zonguldak, güneyinde Çorum ve Çankırı illeri bulunmaktadır. Denizden olan yüksekliği içlere doğru gittikçe derece derece yükselir" (Yaman, 1935, s. 9-10).

Kastamonu ili tarihle iç içe olan ilerdendir. Candaroğulları beyliğine başkentlik etmiş, birçok tarihi eserlerini koruyabilmiştir. Milli Mücadele yıllarında Anadolu'nun dış dünyaya açılan tek penceresi İnebolu kalmıştır. Birçok yerin işgal edilmesi dışarıdan gelecek destek ve yardımlar açısından İnebolu-Ankara hattını çok önemli kılmıştır. Bu noktada İnebolu'dan Ankara'ya oluşturulan lojistik hattında İstanbul'dan kaçırılan, Rusya'dan satın alınan cephane, lojistik malzeme ve Milli Mücadele'ye katılacak birçok insan, düşünce adamı Ankara'ya ve Anadolu'ya bu yolla sevk edilmiştir. Savaşın kazanılmasında çok etkili olan bu hattın önemini Mustafa Kemal Atatürk'ün "Gözüm cepheye kulağım İnebolu'da" sözü de belirtmektedir.

Kastamonu da 25kasım 1925'te "Şapka İktisas-ı kanununu milli mücadelenin tek yolu olan İnebolu-Ankara arasında cepheye mermi-silah taşıyan kadın ve çocuklarıyla cepheye koşan Kastamonu halkının göstermiş olduğu üstün gayretleri unutmayan Mustafa Kemal ATATÜRK tarafından onurlandırmak amacıyla Kastamonu'yu ziyaretinde gerçekleştirilmiştir. "Köy halkı örf adetlerini koruyup yaşatmaya devam etmişler, fakat aynı korumayı yöresel giysilerinde sağlayamamıştır. Kadın giysileri az çok korunmasına rağmen erkek giysilerine rastlamak çok zordur." Azdavay, Cide, Şenpazar, İnebolu, Küre, Taşköprü, ilçelerinin ilçe merkezlerine uzak köylerinin kadın giyimleri eski şeklini az çok korumaktadır. Fakat erkek giyimleri hemen hemen tarih olmuştur" (Kastamonu İl Yıllığı, 1969, s. 176).

Şekil 1/ 1Cide ve Şenpazar Haritası (cide ormanları, 2022)

Cide, tarih boyunca ipek yolu üzerinde önemli bir liman olma özelliğini sürdürmüş, Osmanlı İmparatorluğu döneminde de “Karaağaç İskelesi “ adıyla Rus çarlığından getirilen tuzun dağıtım merkezi ve imparatorluğa mal sevk edilen bir liman olarak önem kazanmıştır. 1868 yılında ilçe olmuştur.

Coğrafi Yapısı: Bartın-Sinop Karayolu üzerinde yer alan ve 103 km. uzunluğunda bir kıyı şeridi ile Karadeniz’e açılan Cide, Kuzeyde Karadeniz, doğuda Doğanyurt, Güneyde Şenpazar ve Pınarbaşı, Batıda Bartın ilinin Ulus ve Kurucaşile ilçeleri ile çevrilidir. (Kastamonu/Cide, 2022)

Şenpazar, İlk olarak 'Şehribani' daha sonra ise halk arasında 'Şarabani ve Şarbana' biçiminde söylenen ilçe adı son olarak bugünkü “Şenpazar” biçimine dönüşmüştür. Bugünkü Şenpazar isminin 1968 yılında Türk Dil Kurumunun aldığı karara uyarak, halkın teklifi üzerine İl Genel Meclisince kabul edilerek bucak ismi olarak değiştirilmiştir. 1954 yılında nahiye olmuş, 1974 yılında Belediye teşkilatı kurulmuş olup; 1987 yılının mayıs ayında ise ilçe olmasına karar verilmiştir.

Coğrafi Yapısı: İlçe, Karadeniz Bölgesinin jeolojik yapısına uygun olarak genç kıvrım dağları ile kaplıdır. Dağlık ve engebeli olan bu arazi üzerinde, akarsuların oluşturduğu vadiler bulunur. İlçe merkezi de böyle bir vadi üzerinde bulunmaktadır. Arazinin dağlık ve engebeli oluşu ile ilçe merkezinin Şenpazar Çayı yatağında bulunması dağlık bölgede kurulu köylerle ilçe merkezi arasında büyük bir yükseklik farkı oluşturmaktadır. Değişik yollarla beslenen Şenpazar Çayı ilçe merkezinden geçer. Kıraç ve verimsiz arazinin fazla olmadığı ilçede geriye kalan arazilerde tarım ve hayvancılık yapılmaktadır. Bölgenin bol yağış alması, doğal bitki örtüsü açısından zenginleşmeyi de beraberinde getirir (Kastamonu/Şenpazar, 2022).

2.1. Türk Kadın Giyiminde Üçetek

Geleneksel Türk kadın giyiminde üç etek giyimi çok eskilere dayanır. Giyim kuşam tarzı milletlerin yaşamında maddi ve manevi kültür unsurlarını oluşturan en önemli değerlerdendir. Geleneksel Türk kadın giyiminde üç eteğin giyilmesi eskilere dayanmaktadır.

Türk giyim kuşam sözlüğünde üç etekten bahsedilirken; üçetek entarinin hareketi kolaylaştırmak için belden aşağı kısmını üç ayrı parçadan oluştuğunu kenarlarının dilimli istenirse ön ve yan uçları beldeki kemere takılarak kullanıldığını ve şalvar üzerine giyildiğini söylemektedir (Koçu, 1967, s. 236).

Gönül TİZER Giyim Kuşam ve Türk Kadın Kıyafetleri adlı yazısında üç etek entariyi şöyle anlatmaktadır: Üç etekli entariler eski kadın kıyafeti olduğunu ayak bileklerine kadar uzun ön bedenden açık yanlardan yırtmaçlı ve parçalı olduğundan üçetek adını aldığını belirtmektedir. Yakaların U-V şeklinde olup, göğüs altından bele kadar düğmeyle kapanır. Kollar kare kol ve kol altı parçalıdır. Kol ağızları derin yırtmaçlıdır. Kol yırtmaçları, etek ve yaka kenarları bazen dilimli olup, kaytan denilen sim şerit veya simli harçla süslenir. Etek uçlarına saçak dikilmiş olanları da mevcuttur. Entari astarlıdır. Bele kuşak veya kemer bağlanır. Üç etek dikiminde kullanılan kumaşlar sevai, kutnu, çitari, atlas, canfes, yanardöner, üsküfe, yollu, çiçekli, simli, parlak, renkli, ipekliden yapıldıkları bilinmektedir(Tizer, 1974, s. 7169) .

Üçeteğe bazı yörelerde “deyre” de denilmektedir. Anadolu da üç etekler harç ve kordonlarla süslenerek kullanılmıştır. Genellikle çizgili kendinden desenli olan “kutnu, altıparmak, çitari, yilandili” adlandırılan kumaşlardan dikilir. Giysinin arka etek ve ön parçalarının iki uçları dilimli veya düz olarak kullanılmaktadır. Çeşitli süsleme ve değişik kumaşlardan dikilerek düğünlerde bayramlarda özel giysi olarak giyilir. Kullanım ve görünüş açısından rahatlık sağlaması nedeniyle bugün hala Anadolu da kullanılmaktadır. Osmanlı sarayında cariyelerinde üçetek giyildiği çeşitli kaynaklardan bilinmektedir. Üçetek yaz-kış giyilir, kışlık giyilen üçeteklerin astar ile kumaş arasına pamuk konularak kalınlaştırılarak giyildiği görülmektedir. Bu tanımlardan da anlaşıldığı gibi üçetek giyiminin eskilere dayandığı anlaşılmaktadır. Üç etek ismini eteklerinin üç parça dan oluşmasından

dolayı almaktadır. Üç etekler U-V hakim yaka olarak kullanılırlar. Belden kesikli ve kesiksiz olarak kullanılanları da mevcuttur. Dar düz kare kollu lup yaka ve kol ağzları işlemelidir. Önden açık yan dikişlerinde yırtmaç vardır. Bu yırtmaçlar bazen bele takılan kemere takılır. İçine göynek, bacağı da paça giyilir. Genellikle kadife, atlas, seraser, bindallı, kutnu kumaşlarından dikilir. Çizgili kumaşlarda kullanılmaktadır. Süslemeli ve ipekli kumaşlardan yapılan üç etekler genellikle zengin ailelerce ve düğün törenlerinde giyilen özel kıyafet olarak kullanıldığı bilinmektedir. 16yy.dan beri gelinlik olarak üç etek elbiselerin rahatlık açısından hareketi kolaylaştırmak için giyim olarak kullanıldığı bilinmektedir (Gönül, 1991, s. 20).

Erkek ve kadınların giydiği üç parçadan oluşan üç eteğin iki yanlarından yırtmaçlı olduğu, kadın giydiği üç eteklerin sarma tekniği kullanarak ipek iplikle işlenerek süslenerek kullanılmaktadır. Astarlı ve astarsız olarak yazlık ve kışlık modellerden oluşmaktadır (Arseven, 1952, s. 2152).

Yöresel Türk kadınının giyiminin bir parçası olan üçetek entariler çok çeşitli kumaşlardan dikilmiştir. Çizgili, çiçekli, saten gibi kumaşlar kullanılmıştır. Bu kumaşlarda renk olarak genellikle kırmızı, siyah, beyaz, yeşil, sarı gibi çizgili kumaşlar tercih edilmiştir. Üç etek kumaşları eni dardır. Etek ucuna doğru genişlik sağlaması için peşler eklemiştir. İçine patiska ve pamuklu kumaşlar dan astar yapılarak hem sıcak tutması hem de sağlam olması sağlanmıştır.

1873 yılında Türkiye’de halkın giydiği giysiler olarak, önden açık entarinin göğüslerin altından kopçayla tutturulduğu beklene gümüş kemer takıldığı kemerin altından üç eteğin etekleri serbestçe aşağıya doğru indiğini önu açık olduğundan dolayı içindeki çizgili ipekli şalvarının görüldüğü bilinmektedir (Pazarcı, 1999) .

Üç etekte kullanılan kumaşlar; çitari, kutnu, veya altıparmak (renkli yollu kumaş) iki yanları yırtmaçlı önden açık, üçeteğin kol yırtmaçları, etek ve yaka kenarlarının dilimli olup kaytan veya harçlarla işlenerek süslenmiştir (Kayaoğlu, 1985, s. 20).

2.2. Kastamonu Üçetek Gelinliklerin Özellikleri

2.2.1. Konunun Tanımı

Bu araştırmanın konusu: Kastamonu yöresinin Cide ve Şenpazar ilçelerinde giyilen üçetek gelinliklerdir. Kastamonu da yaşayan halkın genel yaşayış biçimleri ve iklimsel özellikleri giyim kuşamlarına yansımıştır. Bu giyim kuşam ilk olarak ihtiyaçtan doğmuş çevrenin ve halkı özellikleri doğrultusunda, duygu ve yaşam biçimleriyle şekillenmiştir. Yöredeki kıyafetler yok olmayla karşı karşıyadır. Kıyafetlerin çoğu kesilip çaput yapıp kilim dokunmuş ya da eskidi diye atılmıştır. Bu gelişim kültür parçası olarak daha önceleri incelenmemiş olmasından dolayıyla evlerde bulunan üçetek gelinlikleri inceleyip bilimsel bir çalışma yaparak kayıt altına alıp sürdürülebilirliğini sağlayarak, gelecek nesillere aktarmak için bu konu seçilmiştir.

2.2.2. Konunun Seçimi ve Önemi

Geleneksel kültürümüzün bir parçası olan giysilerimizin günümüz koşulları içersin de kaybolmakta veya şekil değiştirmektedir. Ekonomik değişime paralel olarak yaşam biçimlerinin değişmesi sonucunda giyim-kuşamda da farklılaşmalar ortaya çıkmıştır. Bu durum geleneksel giyimin yok olmasına ve onları belgeleyecek materyal güçlüğü çekilmesine neden olmaktadır. Geleneksel zenginliğin bir parçası olan Cide ve Şenpazar da giyilen üç etek gelinliklerin yok olma tehlikesiyle karşı karşıyadır. Bu gelinliklerin en önemli özelliği kayınvalideden gelinlerine miras olarak kalması ve düğünlerinde mutlaka giydirilmesidir. Sandıklarda saklı yöresel giysilerimizin kesim, kalıp, model, süsleme özelliklerini karşılaştırma yapılarak genç nesillere aktarmak milli hazinelerimizi gün yüzüne çıkartılarak sürdürülebilirliğini sağlamak. Bu yörede bilimsel bir çalışma yapılmamış olması konunun seçilmesinde önemli etkindir. Cide ve Şenpazar da giyilen üç etek gelinlikler iki tanesi incelenerek kalıp, kumaş, model, süsleme özellikleri dikkate alınarak karşılaştırmalar yapılarak aralarındaki farklar kayıt altına almak amaçlanmıştır.

2.2.3. Konunun Genel Özellikleri

Türk kadın giyimi incelendiğinde, içe ve dışa giyilen giysiler olarak ayrılır. Ev için de giyilen giyim olan üçetek entarilerin tarihçesi araştırıldığında Türk kadını için vazgeçilmez bir giysi olduğu ortaya çıkmaktadır. Çeşitli süslemeler ve değişik cins kumaşlardan dikilerek bazen düğünlerde gelinlik olarak bazen ev içi giysisi olarak giyildiği görülmektedir. Üç etek adını alması ise ön beden iki, arka beden tek parça, yanların ise bele kadar yırtmaçlı olmasından kaynaklanmaktadır. Kullanım açısından kolay ve rahat olasıda çok tercih edilme sebeplerindedir.

2.2.4. Materyal ve Yöntem

Araştırma materyalini Kastamonu iline bağlı Cide ve Şenpazar ilçelerinde olan iki farklı köyde kadınlar tarafından günümüzde de kullanılan geleneksel giyim elemanları ve yörede yapılmış diğer araştırmalar oluşturmaktadır.

Araştırmada, yörede geleneksel giysilerini düğünlerde giymeye devam eden kadınlarla görüşülerek, giysi parçalarının hazırlanış ve kullanım şekilleri hakkında bilgiler toplanmıştır. Kastamonu da kadın giyimlerinin gruplandırılması;

2.2.4.1. İçe Giyilenler

Yörede iç giyim iç giyim olarak, bedenın üst kısmına yörede dokunan kumaştan dikilen dizlere kadar uzanan iç göynek giyilmektedir. İç göynekler takma uzun, takma yarım kollu veya kolsuz olarak, boydan ve etek uçları aşağıya doğru genişleyen şekillerde, yuvarlak yakalı dikilmektedir. Kol altlarına hareket rahatlığı sağlamak amacıyla “kuş” adı verilen üçgen parça eklenmektedir. Gecelik olarak da kullanılmaktadır. Alt kısmına ise paça denilen don giyildiği tespit edilmiştir. Bazı ilçelerde ise “küsti” adı verilen iç hırkasının kullanımına da halen rastlanılmaktadır. Geleneksel giyimın hâlen sürdürüldüğü Cide ve Şenpazar ilçelerinde “paça” denilen alt giysinin dikiminde iki farklı kumaş kullanılmaktadır. Göyneğin altından görünen paçanın alt kısmı genellikle kırmızı üzeri desenli sentetik veya pazen kumaştan, üst kısmı ise elde tezgahlarda dokunan yöreye özel köy bezi kumaşından yada pamuklu kumaşlardan yapılmaktadır. Boyu ayak bileğine kadar olan paça uçlarına lastik geçirilerek kullanılmaktadır. Ağına hareketi kolaylaştırsın diye üçgen parça eklenmiş olup, bel kısmı lastikli, kasıklara kadardır.

2.2.4.2. Dışa Giyilenler

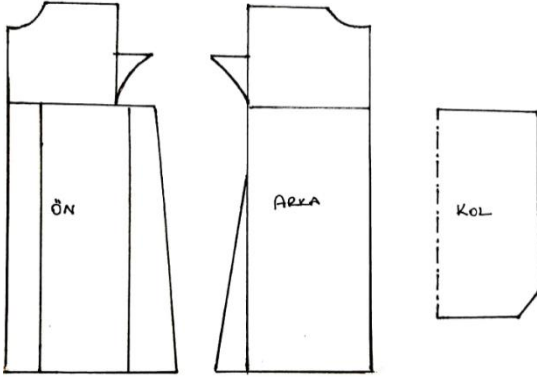
Yöresel giyimın halk tarafından sürdürüldüğü Cide ve Şenpazar ilçelerinde, iç giyimın üzerine entari (elbise) giyilmektedir. Giyilen entari modeli boydan diz altına kadar uzundur, genellikle basma veya jarse kumaş tercih edilmektedir. Yakadan patlı düğmelidir. Kol ağzları manşetli veya lastiklidir. Yörede, ev içi ve tarla işlerinde çalışırken daha eski, önemli günlerde ve ev dışına çıkarken daha yeni olan entarilerini giydikleri, maddi durumu iyi olanların düğüne giderken giymek için aynı modeli kadife ve pullu kumaşlardan entariler diktikleri görülmektedir. Gençler daha çok sarı, pembe gibi açık renkleri tercih etmektedirler. Kullanılan kumaşlar genellikle desenlidir Şenpazar ilçesinde entarinin üzerine yelek giyilir bu yeleğe “delme” denilmektedir. Yeleğin dikiminde yine sentetik olan, düz renk kumaşlar kullanılmakta ve elbisenin rengine zıt renkler tercih edilmektedir. yeleğin İçi astarlı, yakası elbisenin göğüs altına kadar geniş “u” yaka şeklinde açıktır.

2.2.4.3. Ön Bezi (Önlük)

Kastamonu da kullanılan önlük entarinin üzerine giyilen kıyafetin tamamlayıcı bir ögesidir. Sadece iş yaparken değil, özel günlerde de kullanılmaktadır. Kastamonuda, önlük kumaşı dokuma tezgahlarında pamuklu ve ipekli iplikten dokunmaktadır. Bezinin dikilmesinde el tezgâhlarında dokunan kumaşlar kullanılmaktadır. Boyuna çizgili kumaşlardan dikilir. Yollu olarak da bilinen çizgili önlükler Cide, Azdavay, Pınarbaşı ve Şenpazar ilçelerinde kullanılmaktadır. Ön bezinin yapımında sarı, mavi, yeşil, kırmızı, turuncu gibi çok canlı renklerde iplikler kullanılmaktadır. Dikdörtgen şeklinde dikilen önlüğün bir ucu katlanıp dikilir, arasından ip ya da kumaş iplik geçirilerek bele bağlanır aradan geçen ip büzülerek bele bağlanarak kullanılmaktadır. Çatalzeytin, Bozkurt, İnebolu, Cide, Şenpazar, Küre ve Tosya'nın bazı köylerinde de çizgili genellikle pamuk iplikten hazırlanan önlüklerin kullanıldığını, ipekten kumaştan dokunan önlüklerin ekonomik durumu iyi olan kişilerin giydikleri bilinmektedir. Önlük, Cide, İnebolu, Bozkurt, Çatalzeytin gibi sahil kesimindeki ilçelerde özel günlerde düğün ve bayramlarda hala kullanıldığı bilinmektedir.

GÖZLEM FİŞİ HAZIRLAMA

Örnek no	: 1
Fotoğraf no	: 1,2,3,4
İlgili koleksiyon	: Azile Baysal
Koleksiyonun adresi	: Fırıncık köyü Şenpazar/Kastamonu
Koleksiyona geliş tarihi	:1930
Koleksiyona geliş biçimi	: Kayın validesin den düğün hediyesi
Koleksiyondaki yeri	: Bohça içerisinde sandıkta
Onarım görüp görmediği	: Giysi de onarım yapılmamış
Bugünkü durumu	: Kumaşta açılmalar ve astarında yıpranma ve renk atmalar olmuş
Cinsi	: Üç etek(telli gelinlik)

Boyutları:

Şekil 1/ 2 Üç Etek Teknik Çizimi

Kullanılan Malzeme: Kırmızı saten kumaş üzerinde sarı ve siyah boyuna çizgiler bulunmaktadır. Yeşil pamuklu astar, sarı hazır harç, kol ağzında desenli pazen, dikiş ipliği olarak pamuklu iplik kullanılmıştır.

Giysinin Kesimi ve Modeli İle İlgili Bilgiler: Düz beden üzerine yuvarlak yaka olarak çalışılmış, ön ortası bele kadar açık bırakılarak, ön bedende belden aşağıya yan yana üç parça konularak etek uçlarına doğru açmalar yapılmıştır. Arka bedende belden aşağıya doğru kesik yapılmıştır. Arka etekte yanlardan başlayan ve etek ucuna doğru açılan peş denilen yanlara bolluk vermek için parçalar ilave edilmiştir (Peş: Giysilerin bol olması için yanlarına eklenen kumaş parçası). Kol bedene düz kare kol olarak takılmış, kol altına rahatlık versin diye kuş parçası ilave edilmiştir. Kol ağzı ve kol altı dikişleri verev olarak birleştirilmiştir. Arka etek ön etekten uzun olup, yanlardan kalçaya kadar yırtmaç yapılmıştır.

Dikiş Tekniği: Üçeteğin yan ve kol dikişleri elde makine dikişi yapılmış yanlarına eklenmiştir. Giysi üzerindeki, harçlar elde çırpma dikişi ile tutturulmuştur. (Harç: Sim, sırma, renkli iplikler, merserize ile fabrikasyon olarak işlenen veya örülen yassı şeritlerdir. Tek olarak veya işleme iğneleri ile karıştırılarak değişik işlemler elde edilebilir (Süsleme Teknikleri, 2022, s. 95-96)

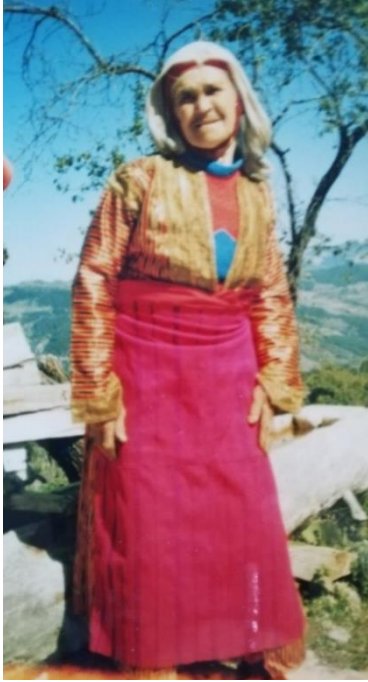
Süsleme Özellikleri:

- ✓ **Teknik:** süsleme olarak sarı kıvrımlı harca şekil verilerek, arasına kalan kendinden desenli harç yerleştirip, ikişer sıra kullanılmıştır, yakada ise sarı simli ipten saç örgüsü şekli verilerek tutturulmuştur. Arka etek ucunda kumaşın dokumasında olan bir süsleme vardır.
- ✓ **Konu:** İç içe gecen kıvrımlara şekil verilerek dilimler oluşturulmuş, harcın içinde küçük kareler, üçgenler kullanılarak yaprak kenarı gibi dilimlerle şekil verilmiştir.
- ✓ **Biçimlendirme:** Giysinin kumaşı, kırmızı saten üzerine sarı ve siyah çizgilidir. Sarı sim harçlara şekiller verilerek elde el dikişi ile dikilmiştir. Giysinin yakasında, ön bedende, omuzlarda ve kollarda harçlarla süslemeler yapılmıştır.

Şekil 1/ 3 Üç Eteğin Ön ve Arka Görünümü

Kompozisyon :Üç etek gelinlik hazır harçlara şekil verilerek süslenmiştir.dikişler eldedikilmiş .Ön yaka oyuntusundan bele kadar düz harçlar geçirilmiştir.Ön ortasında ve kolağzına ve omuzlarda kol dikişine kadar simli harçlarla süslemeler yapılarak şekiller verilmiştir.

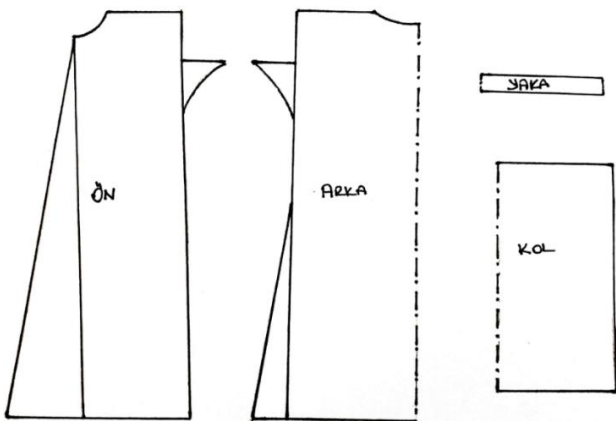
Şekil 1/ 4 Üç Etek Genel Görünümü

KAYNAK KİŞİ KÜNYESİ

Adı soyadı : Azile BAYSAL
Doğum yeri ve yılı : Şenpazar,1915
Mesleği : Ev hanımı
Öğrenimi : Okuma yazma bilmiyor
Adresi : Fırıncık köyü Şenpazar/ Kastamonu

GÖZLEM FİŞİ HAZIRLAMA

Örnek no : 2
Fotoğraf no :5,6,7
İlgili koleksiyon :Habibe CİN
Kolleksiyonun adresi :Kumluca köyü Cide/Kastamonu
Koleksiyona geliş tarihi :1974
Koleksiyona geliş biçimi :Kayınvalidesin den hediyesi
Koleksiyondaki yeri :Bohça içerisinde sandıkta
Onarım görüp görmediği :iyi muhafaza edildiği için yıpranma olmamıştır.
Cinsi : üçetek(gelinlik)
Boyutları:

Şekil 1/ 5 6. Üç Etek Teknik Çizimi

Kullanılan Malzeme: Kırmızı saten kumaş üzerinde sarı ve siyah boyuna çizgiler bulunmaktadır. Kırmızı pamuklu patiska kumaşı astar olarak kullanılmış olarak, siyah kordon ile süslenmiş olup bu kordonlar siyah pamuk ipliği ile tutturulmuştur. Kol ağzında ve omuzlarda da kordon tutturma yapılarak desen verilmiştir. Dikiş ipliği olarak pamuklu iplik kullanılmıştır.

Giysinin Kesimi ve Modeli ile İlgili Bilgiler: giysinin yakası Hakim yaka olarak çalışılmış olup, ön ortası yaka ucundan başlayarak etek ucuna doğru genişlik sağlamak amacıyla üçgen bir parça eklenmiştir. Arka bedende

kumaş katından kesilmiştir. Yan dikişlerde belden aşağıya doğru genişlik sağlasın diye üçgen parçalar ilave edilerek etek uçları genişletilmiştir. Kol bedene düz kare kol olarak takılmış, kol altına rahatlık versin diye kuş parçası ilave edilmiştir. Kol ağzından ve kol altı dikişin olduğu yerde kol yırtmacı vardır.

Şekil 1/ 7 2.Üç Etek Kol ve Ön Beden Detayı

Dikiş Tekniği: Üçeteğin dikişleri makinede dikilerek yapılmıştır. Giysi üzerindeki, süslemelerde kordon tutturma tekniği kullanılmıştır. Kordon elde çırpma dikişi ile tutturulmuştur.

Süsleme Özellikleri:

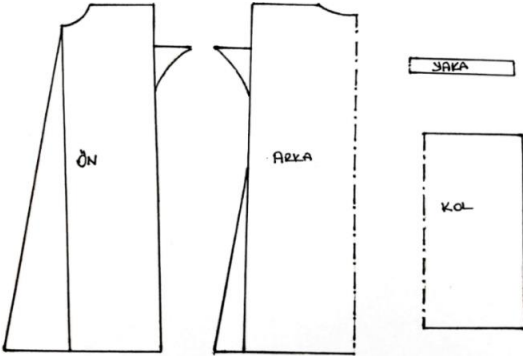
- ✓ **Teknik:** Ön bedendeki süslemelerde, simetrik bir görüntü verilerek yakanın ön ortası kısmında da düz şeritler üzerine, ortasında yeşil kumaş konularak çiçek tohumu şekli verilerek, yuvarlak deseni sık döndürülerek bükümlü olarak kordon tutturularak iç içe geçen yuvarlaklar oluşturularak desen hazırlanmıştır. Yuvarlak desenin etrafına kıvrımlı çiçek dalı motifleri ile süslenmiştir. Kol ağzında iki sıra düz kordon tutturulmuş olup, kol ortasında sivri üçgen üzerine çiçek motifi kullanılmıştır. Omuzlarda kol dikişine kadar iki sıra düz kordon dikişi yapılmıştır.
- ✓ **Bitkisel bezeme:** Kullanılan desenler simetrik bir modeldir. İç içe geçen kıvrımlara yuvarlak şekil verilerek iç içe geçmiş kordonlar elde tutturularak çiçek motifine benzetilmiş orta kısmına yeşil kumaş konularak tohumlar yapılmıştır. Çiçeğin etrafı kıvrımlı dallarla süslenmiştir. Aynı zaman da bu dallar bulut görünümünde motifin uç kısımlarında kıvrımlı bulut deseni bulunmaktadır. Motifler birbirine kıvrımlı dallarla bağlıdır.
- ✓ **Geometrik bezeme:** Desen, iç içe geçen yuvarlak kıvrımlardan oluşmuştur. Büyük yuvarlağın kenarlarını küçük iç içe geçen kıvrımlar sarmıştır. İki motifin arasında üçgen motifle birleştirilmiştir. Ön bedendeki geometrik desenler, karşılıklı ayna görüntüsü verilerek desen tasarlanmıştır. Ön bedeninin ön ortası kısmında da düz çizgiler üzerine motifler yerleştirilmiştir. Ana desenin yan kenarları kıvrımlarla süslenmiştir. Kol ağzında iki sıra düz çizgilerin ortasında sivri üçgen üzerine oval motif kullanılmıştır. Omuzlarda kol dikişine kadar iki sıra düz çizgiler yapılmıştır.
- ✓ **Biçimlendirme:** Giysinin kumaşı, kırmızı saten üzerine sarı ve siyah çizgilidir. Desen gerçek dışı bir kompozisyon oluşturularak çiçek motifi ve bulutlara benzetilerek şekiller verilmiştir. Makinada dikişi ile üç etek dikilmiştir. Süslemeler elde çırpma dikişiyle tutturulmuştur. Giysinin ön bedende, omuzlarda ve kollarda kordon tutturma ile desen verilerek süslemeler işlenmiştir(Kordon: Günümüzde kordon iki ya da daha fazla ipliğin bükülmesi ya da örülmesi, kumaşların sıcak soğuk kesimle kesilerek işlenmesi ile oluşturulan bir süsleme gereci olarak tanımlanır (Süsleme Teknikleri, 2022, s. 75-76).
- ✓ **Kompozisyon:** Üç eteğin ön ortasında kol ağzında iç içe geçmiş yuvarlaklardan oluşan hayali çiçek, dallar ve bulut motifi ile süslenmiştir. Yakadan bele kadar simetrik olarak iki büyük motif etrafındaki dalları ortada olan üçgen ile birleşen başlangıç ve bitiş uçlarında bulut görüntüsü olan, kol ağzında düz şerit üzerine üçgenler den oluşan ve omuzlarda kordona şekil verilerek el dikişiyle motifler oluşturularak süslenmiştir.

Şekil 1/ 8 2.üç etek görünümü

GÖZLEM FİŞİ HAZIRLAMA

Örnek no	: 3
Fotoğraf no	: 8,9,10
İlgili koleksiyon	:Azile BAYSAL
Kolleksiyonun adresi	:Fırıncık Köyü Şenpazar/KASTAMONU
Koleksiyona geliş tarihi	:1960
Koleksiyona geliş biçimi	:Halasından hediye(halasının gelinliği)
Koleksiyondaki yeri	:Bohça içerisinde sandıkta
Onarım görüp görmediği	:Onarım görmemiştir.
Cinsi	: üçetek(kara harçlı gelinlik)
Boyutları:	

Şekil 1/ 9 3. Üç Etek Teknik Çizimi

Kullanılan Malzeme: Üç eteğin kumaşı kırmızı saten üzerine sarı ve siyah boyuna çizgilerden oluşmaktadır. Kırmızı pamuklu patiskadan içine astar olarak kullanılmıştır. Siyah kordon ile süslenmiş olup bu kordonlar siyah pamuk ipliği ile tutturulmuştur. Kol ağzında ve ön ortada kordon tutturma tekniği kullanılarak düz şerit ucuna üçgenler oluşturularak desen verilmiştir. Dikiş ipliği olarak pamuklu iplik kullanılmıştır.

Giysinin Kesimi ve Modeli ile İlgili Bilgiler: Giysinin yakası hakim yaka olarak çalışılmış olup, ön ortası göğüs altından başlayarak etek ucuna doğru genişlik sağlamak amacıyla üçgen bir parça eklenmiştir. Arka bedende kumaş katından kesilmiş olup, Yan dikişlerde belden aşağıya doğru genişlik sağlasın diye üçgen parçalar ilave edilerek etek uçları genişletilmiştir. Kol bedene düz kare kol olarak takılmış, kol altına rahatlık versin diye üçgen parça ilave edilmiştir. Kol ortasına dikdörtgen bir parça eklenmiş olup, kol ucu düz yırtmaç bırakılmıştır.

Dikiş Tekniği: Üçeteğin dikişleri elde çırpma dikişi ile dikilerek yapılmıştır. Giysi üzerindeki, süslemelerde kordon tutturma tekniği kullanılmıştır. Kordon elde çırpma dikişi ile tutturulmuştur. Astarı elde dikilmiş olup ara ara yerlerinde sökülmeler olduğu gözlenmiştir.

Süsleme Özellikleri:

Teknik: yöredeki adıyla kara harç denilen, düz içinde fitilleri olan siyah harç kullanılmıştır. Ön ortasında ve kol ağzında ince şerit halinde uçlarında üçgenler olan siyah harç kullanılmıştır. Yakada ince siyah tek kat şerit bulunmaktadır.

Şekil 1/ 10 3. Üçetek ön ve kol görüntüsü

Bitkisel bezeme: Kol ağzında ince dal kıvrımı şeklinde birimler görülmektedir.

Geometrik bezeme: Süsleme olarak kullanılan harçlar düz uzun şeritler halinde olup uçlarında küçük üçgen şeklinde dilimler bulunmaktadır. Süslemeler ön bedende bele kadar olup, kol ağzında kolun şekline göre düz dikilmiştir.

Biçimlendirme: Giysinin kumaşı, kırmızı saten üzerine sarı ve siyah çizgilidir. Süsleme olarak kara harç kullanılmıştır. Elde çırpma dikişi yapılarak üç etek dikilmiştir. Süslemeler elde çırpma dikişiyle tutturulmuştur. Giysinin ön ortasında bele kadar, kollarda kordon tutturma ile desen verilerek süslemeler kordon tutturma tekniği kullanılarak dikilmiştir (*Kordon:* Günümüzde kordon iki ya da daha fazla ipliğin bükülmesi ya da örülmesi, kumaşların sıcak soğuk kesimle kesilerek işlenmesi ile oluşturulan bir süsleme gereci olarak tanımlanır (Süsleme Teknikleri, 2022, s. 75-76).

Kompozisyon: Üç eteğin ön ortasında ve kol ağzına düz şeritlerden oluşan süsleme ile süslenmiştir. Yakadan bele kadar simetrik olarak düz şeritlerin ucuna üçgen şeklinde kordona şekil verilerek el dikişiyle süsleme yapılmıştır.

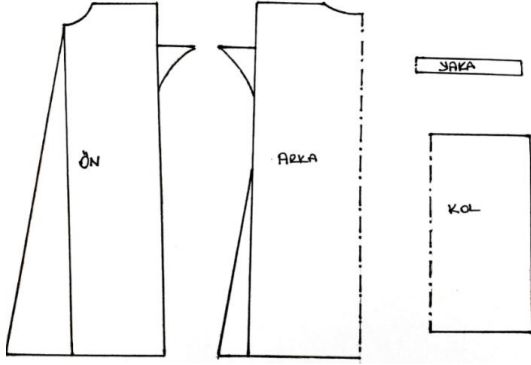
Şekil 1/ 11 3. Üçetek genel

GÖZLEM FİŞİ HAZIRLAMA

Örnek no	: 4
Fotoğraf no	: 11,12,13
İlgili koleksiyon	:Fadime AYDIN
Kolleksiyonun adresi	:Fatim Bey cad.no:74 Cide/Kastamonu
Koleksiyona geliş tarihi	:1970
Koleksiyona geliş biçimi	:Babaannesin den hediye
Koleksiyondaki yeri	:Bohça içerisinde sandıkta
Onarım görüp görmediği	:Onarım görmemiştir. Satende açılmalar olup, giysinin bazı yerlerinde sökülmeler görülmektedir. Astar da lekeler bulunmaktadır.
Cinsi	: üçetek(gelinlik)

KAYNAK KİŞİ KÜNYESİ

Adı soyadı: Azile BAYSAL
Doğum yeri ve yılı: Şenpazar,1915
Mesleği: Ev hanımı
Öğrenimi : Okuma yazma bilmiyor
Adresi: fırıncık köyü Şenpazar/ Kastamonu

Boyutları:

Şekil 1/ 12 4.üç etek teknik çizimi

Kullanılan Malzeme: Yeşil saten kumaş üzerine beyaz ve siyah boyuna çizgili kumaştan dikilmiştir. sarı pazen kumaşı astar olarak kullanılmış olup, üzerinde süslenme yoktur. Dikiş ipliği olarak pamuklu iplik kullanılmıştır.

Giysinin Kesimi ve Modeli ile İlgili Bilgiler: Giysi düz beden üzerine yuvarlak yaka olarak çalışılmıştır. Ön ortası yaka ucundan başlayarak etek ucuna doğru genişlik sağlamak amacıyla üçgen bir parça eklenmiştir. Arka bedende kumaş katından kesilmiştir. Yan dikişlerde belden aşağıya doğru genişlik sağlasın diye üçgen parçalar ilave edilerek etek uçları genişletilmiştir. Kol bedene düz kare kol olarak takılmış, kol altına rahatlık versin diye kuş parçası ilave edilmiştir. Kol ağzında kol ucu düz yırtmaç bırakılmıştır. Kol da bedene yakın olan kısımda ek parça eklenmiştir.

Dikiş Tekniği: Üçteğün dikişleri makinede dikilerek yapılmıştır.

Süsleme Özellikleri:

✓ **Teknik:** makine dikişi ile geliş güzel geometrik şekiller oluşturulmuştur.

şekil1/ 13 4.üç etek, etek ucu görünümü

✓ **Geometrik bezeme:** Etek ucunda ve kol ağzında makine dikişiyle geliş güzel şekiller oluşmuştur.

✓ **Biçimlendirme:** iki çizginin arasında sağlamlaştırma olarak kullanılabilen dikişler yapılmıştır.

✓ **Kompozisyon:** Geliş güzel dikişler kola ağzı ve etek ucunda bulunmaktadır.

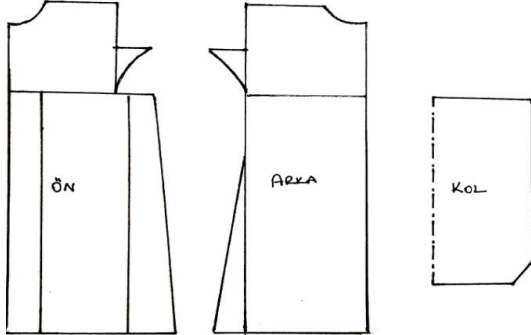
şekil 1/13 4.üç etek

KAYNAK KİŞİ KÜNYESİ

Adı soyadı : Fadime AYDIN
Doğum yeri ve yılı : Cide 1950
Mesleği : Ev hanımı
Öğrenimi : Okuma yazma bilmiyor
Adresi : Fatim Bey cad.no:74 Cide/Kastamonu

GÖZLEM FİŞİ HAZIRLAMA

Örnek no	: 5
Fotoğraf no	: 14,15,16
İlgili koleksiyon	: Fatma ARSLAN
Kolleksiyonun adresi	: Fırıncık köyü Şenpazar/Kastamonu
Koleksiyona geliş tarihi	:1945
Koleksiyona geliş biçimi	: Kayın validesin den düğün hediyesi
Koleksiyondaki yeri	: Bohça içerisinde sandıkta
Onarım görüp görmediği	: Giysi de onarım yapılmamış
Bugünkü durumu	: Kumaşta açılmalar ve astarında yıpranma ve renk atmalar olduğu görülmektedir.
Kol altında lekeler, süslemede kullanılan harçlarda kararırma görülmektedir.	
Cinsi	: Üç etek(telli gelinlik)

Boyutları:

şekil 1/ 144 5.üç etek teknik çizimi

Kullanılan malzeme: Kırmızı saten kumaş üzerinde sarı ve siyah boyuna çizgiler bulunmaktadır. Bedende sarı pamuklu kumaş astar, ön ortasına geldiğinde uzun ek parça olarak konulmuş yeşil pamuklu astar olarak kullanılmıştır. Sarı hazır harç, ön bedende, omuzlarda, kolda ve kol ağzında kullanılarak süslenmiştir. Dikiş ipliği olarak pamuklu iplik kullanılmıştır.

Giysinin kesimi ve modeli ile ilgili bilgiler: Düz beden üzerine yuvarlak yaka olarak çalışılmış, ön ortası bele kadar açık bırakılarak, ön bedende iki düğme ile tutturulmuştur. Ön bedende yaka ucundan başlayarak aşağıya etek ucuna doğru genişleyen üçgen bir parça eklenmiştir. Arka beden kumaş katından olup, arka etekte yanlardan başlayan ve etek ucuna doğru açılan üçgen parçalar yanlara bolluk vermek için ilave edilmiştir. Kol bedene düz kare kol olarak takılmış, kol altına rahatlık versin diye kuş parçası ilave edilmiştir. Kol ağzı ve kol altı dikişleri verev olarak birleştirilmiştir. Yan dikişlerden kalçaya kadar yırtmaç yapılmıştır.

Dikiş tekniği: Üçeteğin yan ve kol dikişleri elde makine dikişi yapılmıştır. Giysi üzerindeki, harçlar elde çırpma dikişi ile tutturulmuştur. Süsleme olarak kullanılan harçlar elde çırpma dikişle tutturulmuştur.

Süsleme özellikleri:

- ✓ **Teknik:** süsleme olarak sarı ve metal renginde harçlar, sarı sutaşı, balık sırtı kordonlar kullanılarak süslenmiştir. Yakada ise sarı simli harç kullanılmış olup kol ağzı, ön ve arka omuzlarda süslemelere şekil verilerek tutturulmuştur.
- ✓ **Bitkisel bezeme:** Kıvrımlı dallar ve yarım ay içerisinde düz çizgi şekli verilerek yarım yuvarlaklar kullanılarak su taşından desenlere şekil verilmiştir. Düz şeritlerin etrafı kıvrımlı dallarla süslenmiştir
- ✓ **Biçimlendirme:** Giysinin kumaşı, kırmızı saten üzerine sarı ve siyah çizgildir. Sarı ve metal rengi sim harçlara ve sutaşlarına şekiller verilerek, elde el dikişi ile dikilmiştir. Giysinin yakasında, ön bedende, ön ve arka omuzlarda ve kollarda harçlarla süslemeler yapılmıştır.

şekil 1/ 155 5.üç etek ön ve arka görünümü

Kompozisyon : Üç etek gelinlik hazır harçlara şekil verilerek süslenmiştir. Dikişler elde dikilmiş olup ön yaka oyuntusundan bele kadar düz harçlar geçirilmiştir. Ön ortasında bele kadar düz harçın etrafına yarım ay şeklinde sutaşı kullanılarak desen oluşturulmuştur. Kolağzına ve omuzlarda kol dikişine kadar simli harçlarla ve balık sırtı kordonlarla süslemeler yapılarak şekiller verilmiştir.

şekil 1/ 166 5.üç etek genel görünümü

KAYNAK KİŞİ KÜNYESİ

Adı soyadı : Fatma ARSLAN
Doğum yeri ve yılı : Şenpazar 1945
Mesleği : Ev hanımı
Öğrenimi : Okuma yazma bilmiyor
Adresi : Fırıncık köyü Şenpazar/Kastamonu

2.3. Üç Etek Gelinliklerin Karşılaştırmaları

Kastamonu ilinin ilçelerinde yapılan araştırmalarda kültür özellikleri bakımından birbirine yakın olan Cide ve Şenpazar ilçelerinin yaşanılan yerin özellikleri açısından giysilerinde farklılıklara rastlanmaktadır. Şenpazar ilçesinin, dağlık ve engebeli bir arazi yapısına sahip olması sebebiyle yaşam koşulları sahil kenarına kurulmuş olan Cide ilçesi ile aynı şartlarda değildir. Şenpazar ilçesi 1987 yılında ilçe olmuştur o zamana kadar Cide ilçesinin kazasıdır, bu sebeple giysilerdeki ana hatlar benzerlik göstermesine rağmen, günlük ve özel giysileri incelendiğinde benzerlik olmasına karşı içerikleri incelendiğinde giysiler üzerindeki farklılıklar göze çarpmaktadır. Yöresel giysilerin dönemleri incelenecek olursa, Şenpazar ilçesi Fırıncık köyü ilçe merkezine uzak, yüksekte olması ulaşımın patika yollardan sağlanması sebebiyle yaşam koşullarının zor olduğu anlaşılmaktadır. O dönemlerde yılda bir kez tüccar denilen kişilerin İstanbul'dan gelip ürünlerini kasaba merkezinde sattıklarını yöre halkı tarafından anlatılanlardan anlaşılmaktadır. Ailelerin ekonomik durumları kullanılan kumaş çeşitleri ve malzeme açısından önemlidir. Şenpazar ilçesinde ulaşım ve yaşam koşullarının zor olmasına karşı yöresel kimliğini gündelik hayatlarında devam ettirebilmişlerdir. Üç eteklerin, üzerlerinde kullanılan önlüklerin kumaşlarının, başa takılan yazmaların ipekli veya pamuklu kumaşlar kullanılması sosyal statü farklarının olduğunu ailelerin ekonomik seviyelerini göstergesidir. Sahil kesiminde yer alan Kumluca köyü Cide ilçesinin İstanbul gibi büyük şehirlere ulaşımının kolay olması sebebiyle model, kumaş seçeneklerine daha rahat ulaşırken teknolojik gelişmelerden etkilenip kendi öz kültürünü yavaş yavaş kaybetmesine neden olmuştur. İncelenen giysilerin her iki ilçede aile büyüklerinden, kayın validelerden gelinlerine düğün hediyesi olarak bırakılmış olup kültürel bir miras olarak gelenekleri yaşatılmaya çalışılmıştır. Giysilerin en önemli benzerlik özellikleri, kıyafetlerin nesilden nesile bu yolla aktarılıp kültürlerini yaşatarak unutulmasını önlemektir. Yöre halkının adetler ve geleneklerine bağlılık sayesinde geçmişe ait bilgilere ulaşılmaktadır.

Giyim topluluk içerisinde yaşayan insanların sosyal statülerini yaşadıkları dönem özelliklerini, toplum içerisindeki rollerini, yaptıkları işe uygun kıyafetler giydikleri giysiler ile bugüne ışık tutmaktadır. Giysi insanoğlunun görsel dilidir. Kendini toplum içerisinde ifade etme biçimidir. Yöresel giyim özellikleri modeller üzerinde incelendiğinde, benzerlik ve farklılıklarının kültürel yaşamları hakkında bilgiler edinilmesi amaçlanmıştır. Bu araştırma; yazılı belgeler, görseller, kaynak kişilerden ve giysilerden yola çıkılarak hazırlanmıştır. Giyim kuşam özellikleri incelenmiş, giysilerin model, kumaş, süsleme, desen özellikleri karşılaştırılmıştır. Giysilerindeki benzerlik ve farklılıklar yaşam koşulları açısından yorumlanmıştır.

Kullanılan malzeme açısından karşılaştırıldığında; Kullanılan kumaşların birbirine benzediği, yeşil, kırmızı sarı siyah boyuna çizgili kumaştan dikildiğini, üç eteğin iç kısmı pamuklu kumaştan astarlandığını görmekteyiz. Dikişler de pamuk ipliğinin kullanıldığı anlaşılmaktadır. Bazı modeller tamamen elde çırpma dikişi ile

birleştirilirken bazı modellerde makinada dikildiği görülmüştür. Bölgenin kıyı kesimi büyük şehirlere daha yakın olması sebebiyle teknolojik imkanlardan daha kolay faydalanmıştır.

Model ve kalıp özellikleri açısından karşılaştırıldığında; Tüm modellerde yarıdan yırtmaçlı kare kol, kol altına genişlik versin diye üçgen parça eklenmiş, kol ağzında yırtmaç bırakılmıştır. Yakalar yuvarlak, hakim yaka olarak çalışılmıştır. Bedende göğüs altına üç parça eklenerek veya yaka ucundan üçgen parça eklenip, etek ucuna doğru genişlik verilmiştir. Arka beden arka ortası kumaş katı alınmış olup, arka beden kalıbında yan dikişe parça eklenerek etek ucuna doğru genişlik sağlanmıştır. Kol kalıbı dikdörtgen bir kol olarak çalışılmış olup kol altına üçgen parça ekleyerek rahatlık sağlanmıştır. Kol ucunda alt dikişte üçgen bir yırtmaç, düz kol yırtmacı olarak çalışılmıştır.

Üç eteklerden birinci modelin kalıbı göğüs altından aşağıya doğru üç parça eklenerek bolluk verilmiştir. Yaka yuvarlak yaka kullanılmış ön ortası açıktır, kollar kare kol olup kol altına genişlik sağlasın diye üçgen parça eklenmiş olup, arka bedende yan dikişlere parça eklenmiştir bu özellik her iki modelde de kullanılmıştır. İkinci modelde yaka hakim yaka kullanılmış olup önden açıktır

İkinci ve diğer dört model kalıp özelliği bakımından incelendiğinde ise; yaka hakim yaka olarak çalışılmıştır. Ön bedende yaka ucundan başlayan etek ucuna doğru genişleyen üçgen tek parça eklenerek etek ucuna genişlik verilmiştir. Arka beden kalıbında yan dikişe parça eklenerek etek ucuna doğru genişlik sağlanmıştır. Kol kalıbı gelince dikdörtgen bir kol olarak çalışılmış olup kol altına üçgen parça ekleyerek rahatlık sağlanmıştır. Kol ucunda alt dikişte açıklık bırakılarak yırtmaç yapılmıştır.

Kullanılan süsleme unsurları açısından karşılaştırıldığında; Modeller üzerindeki süslemeler incelendiğinde, gelinlik olarak nesilden nesile kullanılmış olması sebebiyle dönemin özelliğine uygun olarak süslemede çeşitlilik göstermektedir.

Birinci ve beşinci model süsleme özellikleri açısından incelendiğinde; Üç etek gelinlik düz şerit halinde olan sarı simli hazır harçlara şekil verilerek süslenmiştir. Süsleme dikişlerinde kullanılan teknikte elde çırpma dikişi kullanılarak motifler oluşturulmuştur. Ön yaka oyuntusundan bele kadar düz harçlar bükülerek geometrik şekiller yapılarak desen oluşturulmuştur. Ön ortasında, kol ağzında ve omuzlarda kol dikişine kadar simli harçlarla süslemeler yapılarak şekiller verilmiştir. Süslemelerde ön bedende sarı kıvrımlı harca şekil verilerek, arasına kalan kendinden desenli harç yerleştirip, ikişer sıra kullanılmıştır, yakada ise sarı simli ipten saç örgüsü şekli verilerek tutturulmuştur. Arka etek ucunda kumaşın dokumasında olan bir süsleme vardır. İç içe geçen kıvrımlarla dilimler oluşturulmuş, harcın içinde küçük kareler, üçgenler kullanılarak yaprak kenarı gibi dilimlerle şekil verilmiştir.

İkinci ve üçüncü model süsleme özellikleri açısından incelendiğinde; Ön bedende süslemeler ağırlıkta olup, iç içe geçen yuvarlaklar, düz şeritler balık sırtı kordonlar kullanılmıştır. İkinci modelde, Ön ortasında modeldeki desenler simetrik olarak boyuna düz şeritler üzerine, ortasında yeşil kumaş konularak çiçek tohumu şekli verilmiştir. Deseni oluşturmak için kordon tutturularak iç içe geçen yuvarlak şekil verilerek desen hazırlanmıştır. Yuvarlak desenin etrafına kıvrımlı çiçek dalı motifleri ile süslenmiştir. İki motifin arasında üçgen motifle birleştirilmiştir. Ön bedendeki geometrik desenler, karşılıklı ayna görüntüsü verilerek desen tasarlanmıştır. Ön bedenin ön ortası kısmında da düz çizgiler üzerine motifler yerleştirilmiştir. Ana desen olarak çiçek motifi kullanılmış olup etrafı kıvrımlı dallarla süslenmiştir. Üçüncü modelde, düz şerit halinde kordonlar ön bedene tutturularak düz şerit şeklinde desenler oluşturulmuştur. Dördüncü modelde süsleme olarak makine dikişleri ile geliş güzel desen oluşturulmuştur. Kol ağzında iki sıra düz çizgilerin ortasında sivri üçgen üzerine oval motif kullanılmıştır. Omuzlarda kol dikişine kadar iki sıra düz çizgiler yapılmıştır. Kol ağzında iki sıra düz kordon tutturulmuş olup, kol ortasında sivri üçgen üzerine çiçek motifi kullanılmıştır. Omuzlarda kol dikişine kadar iki sıra düz kordon dikişi yapılmıştır. Desen üzerindeki motifleri birleştiren kıvrımlı dallar gerçek dışı bir kompozisyon oluşturularak çiçek motifi ve bulutlara benzetilerek şekiller verilerek oluşturulmuştur.

Kullanılan kumaşların aynı olduğu fakat süsleme ve modellerin farklılıkları olduğu anlaşılmaktadır. Kullanılan malzemelerde tüm modellerde süslemeler el dikişi ile dikilmiştir. Harçlı modellerdeki süslemelerde bulunan harçlara elde şekil verilerek yapılmış olup el işçiliği yapılırken, ikinci ve üçüncü modelde kullanılan kordonların belli kısımlarında daha çok teknolojikten faydalanarak makinada makine dikişi yapılarak çalışılmıştır. Süslemede ise hazır kordonlar kullanılmış olup süslemeler giysi üzerine elde tutturulmuştur. Modeller arasında benzerlik ve farklılıklar kullanılan malzeme çeşitliliği yönünden aynı yörede farklı modeller kullanarak kültürel zenginliği ve yaşam koşulları hakkında bu yörelerin içerisinde bile farklılıklar gösterdiği anlaşılmaktadır. Modellerde harçlara elde şekil verilerek düz desenlerin etrafına geometrik desenler oluşturulmuştur. Modellerde omuzlarda, ön bedende, kol ağzında desenler bulunmaktadır. Kullanılan desenler incelendiğinde ise geometrik şekillerin oluşturduğu kıvrımlı bulutlar, yuvarlak ve düz desenlerin etrafını sarmış olduğu görülmektedir. Giysideki, desenlerin göğüs etrafında ve omuzlarda yoğunlaştığı giysiye daha büyük ve cüsseli bir görünüm katmaktadır.

3. SONUÇ

Geleneksel kültür unsurları içinde yöresel üç etek gelinliklerimiz; malzeme, teknik ve biçim çeşitliliği ile örf, adet, gelenek ve görenek gibi yaşanan yörenin kendi içerisinde bile kültürel farklılıklardan dolayı değişimler göstermektedir. Yöreye ait özellikleri ortaya koyan canlı kanıtlardır. Bu makalenin amacı gelişen teknoloji karşısında yok olmayla yüz yüze gelen üçetek yöresel kıyafetlerin gün yüzüne çıkartılarak genç nesillere aktarmaktır. Yörede eskiden gelinlik olarak giyilen üçetekler zamanla yok olma tehlikesi ile karşı karşıya kalmıştır. Yöredeki imkanların azlığı, bölgeden büyük şehirlere göç vermesi ve yeni neslin tercihlerinin değişmesi nedeniyle üçetek gelinliklerin çul kesilip, kilim olarak dokuması yok olma süreçlerini hızlandırmıştır. Bohça içinde gelişmiş güzel saklanmaları bozulmalarına deforme olmalarına neden olmuştur. Yöre kadınlarının üç etek gelinlikleri gerektiği gibi koruyamamasından ve yeni neslin geleneklerinden uzaklaşması ve moda bakış açısından yöresel kıyafetlerimizdeki ilgi, gün geçtikçe azalmakta ve yok olmayla yüz yüze gelmektedir. Yöresel giysilerin yok olmalarının önlenmesi ve gelecek nesillere aktarılabilmesi için yöre insanının bilinçlendirilmesi gerekmektedir. Geleneksel Türk giysileri yörelere göre; kullanılan malzeme, kalıp, süsleme özellikleri bakımından farklılıklar göstermektedir. Anadolu kadını kendi duygu ve düşüncelerini yapılan işlemelerine, dokumalarına ve kıyafetlerine yansıtılmışlardır. Her giysinin görsel bir dili vardır, anlatmak istediklerini kıyafetleri aracılığıyla anlatır. Anadolu da yaşayan kadın yaşantılarını, türkülerini, manilerini giysilerini dillendirerek yaşantıları ile günümüze bilgi verirler. Bu makalenin amacı, sandıklarda saklı olan kültür hazinelerimizin zamana uygun tasarımlarla genç nesillere aktarmak için yöresel giysileri tekrar gündeme getirerek unutulmaya yüz tutmuş giysileri koruma altına alınmasını sağlamalıdır. Milli kültürün bilinmeyen yönlerini ortaya çıkartarak, yeni tasarımlarla günümüze uyarlanıp, genç tasarımcılara esin kaynağı olması, göç eden bölgelerde istihdamın artırılması, ekonominin canlanmasına destek olunmasıdır. Çevreye, doğaya ve insan sağlığına, vücut yapısına uygun giysilerin üretimine destek olunmaktadır. İnsan sağlığına uygun tasarımlar hazırlanarak, sürdürülebilir moda yaklaşımından hareketle geleneksel giysilerin sürdürülebilirliğini sağlamasına katkıda bulunulmaktadır. Halkın büyük bir kısmını büyük şehirlere göç veren Kastamonu ilinde özellikle kadınlara iş imkanı oluşturmalarına kaynak olacak yol ve yöntemler sunarak bilimsel bir çalışma yaparak, kaybolmaya yüz tutan yöresel kadın giysilerinden üç eteklerin koruma altına alınmasını, arşivlenmesini, kalıp süsleme, kumaş, özellikleri açısından incelenip kayıt altına alınarak gelecek kuşaklara aktarılmasını, sağlayarak geleneksel değerlerin korunmasına yardımcı olmaktadır.

Bu araştırma ile kültürel mirasımız olan yöresel giysilerin aile geleneklerine uygun olarak elden ele geçerek giysilerin saklanabildiği fakat gelenek göreneklerin, yaşam koşullarının farklılığı ve genç nesillerini büyük şehirlere göç vermesinin de etkisiyle, yok olmayla karşı karşıya kaldığı, unutulmaya yüz tuttuğu sonucuna varılmıştır. Milli kültürün zenginlik kaynağı olan giysilerin; kalıp, model, desen ve süsleme tekniklerini tekrar kullanılabilecek yeni tasarımcılara ve gelecek nesillere aktarmaktır.

Önerilenler;

- ✓ Aile büyüklerinden kültürel miras kalan yöresel giysilerin orijinallerinin saklanma ve korunması ile ilgili yöre halkının Halk Eğitim Merkezleri, Belediyeler tarafından konu uzmanları ile iş birliği yapılarak bilinçlendirme çalışmaları yapılabilir.
- ✓ Müzelerde geleneksel giysiler ile ilgili daha kapsamlı bir araştırmalar yapılarak bu giysiler koruma altına alınıp model, desen, kumaş, süsleme özellikleri tespit edilerek kayıt altına alınabilir.
- ✓ Geleneksel giysilerden faydalanılarak günümüz modasına yansımaları gösteren özel giysi tasarımları hazırlanarak bölge tanıtımında kullanılabilir.
- ✓ Hazırlanan yöresel kıyafet ve dokuma tasarımları sürdürülebilir giyim sektöründe üretilerek devamlılığı sağlanabilir.
- ✓ Kastamonu il ve ilçelerinde yaygın olarak kullanılan el dokuma tezgahlarını tekrar gündeme getirerek, dokuma ustalarının geleneksel değerlere sahip çıkmaları maddi ve manevi desteklenerek, yeni çağa ve yeni nesillerin ihtiyaçlarına uygun eserler üretmeleri desteklenmelidir.

KAYNAKÇA

Arseven, C. E. (1952). *Sanat Ansiklopedisi*. İstanbul.

Bayraktar, F. (1990). *Giyim*. Ankara.

Cide Ormanları. (05.01.2022). cide orman işletme müdürlüğü erişim saati22:10: <https://kastamonuobm.ogm.gov.tr/CideOIM/Lists/Iletisim/AllItems.aspx> adresinden alındı

Diğerleri, Ş. K., & Koşuoğlu, Ş. D. (1986). *moda resmi ve giyim tarihi*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.

- Gönül, S. (1991, 11). Geleneklerimiz Göreneklerimiz. *Kültür ve Sanat Dergisi*, s. 20.
- Kafesoğlu, İ. (1977). *Türk Milli Kültürü*. İstanbul.
- Kastamonu İl Yıllığı*. (1969). Ankara.
- Kastamonu/Cide*. (02.01.2022). Kastamonu İl Kültür Müdürlüğü: <https://kastamonu.ktb.gov.tr/TR-63813/cide.html> adresinden alındı
- Kastamonu/Şenpazar*. (02.01.2022). Kastamonu İl Kültür Müdürlüğü: <https://kastamonu.ktb.gov.tr/TR-63824/senpazar.html> erişim saati 21:54 adresinden alındı
- Kayaoğlu, I. G. (1985). *Folklor ve Etnoğrafya Araştırmaları*. İstanbul.
- Koçu, R. E. (1967). *Türk Giyim Kuşam ve Süsleme Sözlüğü*. Ankara.
- Koçu, R. E. (1967). *Türk Giyim Kuşam ve Süsleme Sözlüğü*. Ankara: sümerbank.
- Pazarıcı, Ü. E. (1999). *osman hamdi bey ve marie de launay 1873 Yılında türküyede halk giysileri elise-i osmaniyye*. İstanbul: Aksoy matbacılık.
- Süsleme Teknikleri*. (02.01,2022).http://meslek.eba.gov.tr:http://meslek.eba.gov.tr/upload/dk10/Susleme_Teknikleri_Atolyesi_10_8.pdf adresinden alındı
- Süsleme Teknikleri*. (02.01.2022). http://meslek.eba.gov.tr:http://meslek.eba.gov.tr/upload/dk10/Susleme_Teknikleri_Atolyesi_10_8.pdf adresinden alındı
- Tizer, G. (1974). Giyim-Kuşam ve Türk Kadın Kıyafetleri. *Türk Folklor Araştırmaları*, s. 7168-7169.
- Yaman, M. T. (1935). *Kastamonu Tarihi(XV.asrın sonlarına kadar I*. Ahmet İhsan Matbaası.